

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ГОЛОС

УКРАЇНСЬКА ЦЕРКОВНА ГАЗЕТА • UKRAINISCHE KIRCHENZEITUNG

РІК ВИДАННЯ • JAHRGANG 67

СІЧЕНЬ • JANUAR 2015 • Nr. 1 (2909)

ЦІНА • PREIS • 1,50 EURO

«МАМО, МАМО, ДЕ НАШ ТАТО...»

(Спільне Різдвяне Послання Єрархів Української Греко-Католицької Церкви в Західній Європі)

Гуділи вітри.

Йшов холод зі степу.

І зимно було немовляті з вертепу

На схилі гори.

Використано картину Уладзіміра Фоканова (Білорусь)
та світліну Володимира Ляшенка

Його зігрівало дихання вола.

Приручені звірі

Схилялися в мирі,

Над яслами плавала темна імла.

Фрагмент вірша Б. Пастернака
в перекладі Ю. Андруховича

ВСЕЧЕСНІШІ ОТЦІ, ПРЕПОДОБНІ БРАТИ І СЕСТРИ В МОНАШЕСТВІ, ДОРОГІ БРАТИ І СЕСТРИ!

«Народ, що в п'їт'ї ходить, уздрів світло велике; над тими, що живуть у смертній тїні, світло засяло» (Іс 9,1).

Наближається Рїздво Христове, і ми цього року змушені пережити його по-їншому. Наш Свят Вечїр виглядатиме сумним, у нашї душі багато запитань, багато тих «чому?». Чому замість миру – війна у нашїй країні? Чому в наших серцях тривога? Чому замість любові – ненависть, брехня, вбивство? Чому нашї батьки, сини і брати мерзнуть в окопах на фронтї? А порожні місця за рїздвяним столом у багатьох наших сім'ях пригадують сумний Святїй Вечїр в 1946 році: «Мамо, мамо, де наш тато, чом не вечеряють?». І може напливають до наших сердець ще суттєвіші питання: чому Господь не покарає наших ворогів? Чому Господь мовчить? Чому не вислуховує наших молитов? Чому невинні люди терплять? Де ж наш Бог?

Продовження на 2 стор. ▶

Хай благословенною буде душа тїєї скромної волинянки, що першою напоїла свого сина живою водою віри. Через нього вона напоїла мільйони. Він увїбрав у своє серце ледь не всі болї свого народу: кривди національного гнїту, лихолїття війни, злочини комунїстичного режиму, цїнізм з боку пострадянських керївних еліт. І все ж його постать випромїнювала любов і закликала до миру.

За свою вірність Правді і незлам-

ПРОЩАННЯ З ЄВГЕНОМ СВЕРСТЮКОМ

Відїшов у вїчність той, хто не повинен був відходити ніколи; той, хто мав бути з нами завжди – бо як же Україна без Євгена Сверстюка? Чим більше слабшали його фізичні сили, тим більшою моральною опорою він ставав. Він стояв на всіх людських роздорїжжях, щоб вказати на шлях віри: «На цьому шляховї переможеш».

ність Духу він платив дорогою цїною: у тюрмах і карцерах, на етапах і засланні. Його, невинного, гнали конвою і принижували пїгмеї. Та він залишався зразком високої гїдності, яка не підвладна злу. І чим більше довкола нього руйнували храми, переслїдували за молитву чи паплюжили святинї, тим більше Євген Сверстюк розчищав місце для Бога у своїй душі та прокладав стежки до Нього для інших людей.

Він явив Україні високий калїбр православ'я. І невтомно редагуючи свою газету «Наша віра», він скромно свїдчив, що наріжний камїнь таки

займе колись належне місце в арцї свїтобудови.

Євген Сверстюк любив Україну, а Україна любила його. Бо з ним, великим, вона сама ставала великою. І таки справді стане великою, якщо вчитається у його книги й прислухається до його моральних максим.

Офіційний некролог за Євгеном Сверстюком не має сенсу: його найбільші здобутки записані не в трудовїй книжцї, а в людських серцях. А це не має сенсу тому, що під таким некрологом треба було б підписати більшість українського народу поїменно.

В цю пору прощання наше слово має лише один і найвищий сенс: це слово вдячності. Є щось особливе в тому, що Євген Сверстюк – член Ініціативної Групи «Першого Грудня» – помер саме 1 грудня. Це ніби його прощальний заповіт.

Дякуємо Тобї, наш Високий Друже, за великий дар побратимства! Хай Господь оселить Твою душу там, де спочивають усі праведники української землі. Вїчна Тобї пам'ять!

Ініціативна Група «Першого Грудня»
(Більше про погасле життя
Пана Євгена читайте на 6 стор.)

ANONC

Шостого сїчня 2015 року в ефірі Другого Баварського Радїо о 18.45

буде транслюватися традиційна щорїчна рїздвяна радіопередача «Українське Рїздво» зі святковим привїтанням апостольського екзарха для українців-католиків, владика Петра Крика. Заохочуємо послухати!

(Спільне Різдвяне Послання Єрархів Української Греко-Католицької Церкви в Західній Європі)

▼ **Продовження. Початок на 1 стор.**

Тому цього річного святкування Різдва Христового зумовлює нас сприйняти його і розуміти по-новому, дає нагоду пережити народження Месії у чим раз глибшому значінні і співати по-новому «*Слава во вишніх Богу й на землі мир людям, яких він любить*» (Лк 2, 14), і разом з пророком Ісаєю, справді, у глибині нашого ества пережити те, що «*народ, що в пільмі ходить, уздрів світло велике; над тими, що живуть у смертній тіні, світло засяло*» (Іс 9,1).

По правді «*Слово тілом стало, і оселилося між нами*» (Йо 1,14). Господь таки збудував своє шатро серед людей. Ісус став одним з нас! Якщо бомблять наше шатро, бомблять і Його. Він, отже, страждає разом з нами! Він не далеко від нас. Він дуже близько нас! Він той, що з нами поділяє долю; Він «*з нами Бог*», зокрема в цих історичних подіях. І таке сталося з ним, що його засудили на смерть як

революціонера... Тож, якщо падають бомби на його шатро, то означає, що він не стирає із землі зло, але поділяє його з нами, одночасно міняючи його значіння, здійснює переображення. З темряви виходить світло! З тіні смерті – життя! З народу, який не знав, ким він є, постає справжній народ – український народ, пробуджується зі сну – нова Україна!

Дитячко Ісус не звільняє нас від страждання, але поділяє його з нами і для нас, страждає разом з нами і заради нас! Через усі наші болі і страждання пройшов Господь і бере нас за руку, і веде до остаточної перемоги, до воскресіння. Тим самим, приносячи усьому створінню, усьому людству свою красу і гідність. Земля радіє, бо знову відкрита до Бога, нове світло сяє, єднається Бог з людиною, небо і земля разом торжествують!

З нами Бог, зрозумійте народи! Зрозуміймо ми,

і зрозумійте браття наші, що охрестились у цій самій купелі!

А що робить Богородиця, яка новонародженого сина сповиває? «*Вона розуміє всі наші болі. Як Матір усіх, Вона є знаком надії для народів, які терплять пологові муки, аж поки не проросте справедливість... Як справжня мати, Вона іде поруч з нами, бореться разом з нами і безперестанно випромінює близькість Божої любові*» (папа Франциск, Радість Євангелія, 286).

То ж і ми разом з папою Франциском «*просимо Богородицю допомогти нам своєю материнською молитвою, щоб Церква стала домом для багатьох людей, матір'ю усіх народів і щоб зробила можливим народження нового світу*» (288).

Не падаймо духом! В гору піднесімо серця! Нова радість стала, яка не була...»

Христос рождається! Славимо Його!

ЗІ ЩИРОЮ ЛЮБОВ'Ю ОБІЙМАЄМО ВАС І ВІТАЄМО:

† **ПЕТРО (Крик), Апостольський Екзарх для українців у Німеччині і Скандинавії**

† **ГЛІБ (Лончина), Єпископ Єпархії Пресвятої Родина в Лондоні, Апостольський Візитатор для українців в Ірландії**

† **БОРИС (Гудзяк), Єпископ Єпархії св. Володимира в Парижі, Апостольський Делегат у Швейцарії і країнах Бенілюксу**

† **ДІОНІСІЙ (Ляхович), Апостольський Візитатор для українців в Італії та Іспанії**

Дано в Мюнхені, Лондоні, Парижі, Римі, 8 грудня 2014 р. Б. в празник св. Климентія, папи римського

ЯК СОВЕТИ БОРОЛИСЯ З РІЗДВОМ

Різдвяні святкування – багаті своїми традиціями, повні радості від народження Божого Сина, співу і забав – одними заборонами важко було викоренити. Атеїстична влада використовувала для нищення різні методи: від грубої заборони до адаптації для своїх же цінностей.

Згадує п. Ольга К.: «На хорі ми співали «Нова рада стала... на новий лад... над Москвою ясна зоря світу засяла». Найчастіше перекручували «Добрий вечір, тобі, пане господарю». Там було, що новий рік народився... Ми з дівчатами тільки пирскали сміхом на такі перекручення коляди».

Важко було зібратися родинам. На Різдво не було видних. Навпаки, старалися завантажити в ці дні особливими наднормовими роботами. Але люди не здавалися. Навіть пізно, повертаючись з роботи, в приміських поїздах лунали радісні коляди. Адаже половина робітників з підприємств Львова доїж-

джали з сільської місцевості. Заборонити колядувати в транспорті не міг ніхто. Чим далі від Львова, тим голосніше лунала коляда. В кожному населеному пункті святкування Різдва залежало від місцевого начальства: голови сільради, парторга і міліціонера. Часто для контролю залучали вчителів шкіл. Вони пильнували, щоб учні не відвідували церкву чи не ходили колядувати.

В офіційних церквах відбувалися традиційні відправи. Батьки нечасто брали з собою дітей, бо вчителі, зловивши на гарячому що дитина йде до церкви, проводили розправу над таким «злочинцем», викликаючи батьків до директора чи на збори, де «зловленого» мали критикувати його однокласники (часто щасливі від того, що не потрапили на очі вчителів під церквою). Вчителі, крім деяких особливо патріотично настроєних до влади,

часто соромились своїх функцій наглядців і з нетерпінням чекали можливості піти додому, де, при зачинених вікнах, хтось із домашніх влаштував домашню Святу Вечерю.

Вертепи були популярні, але небезпечні. Адаже старше покоління були членами ВЛКСМ (комсомольцями), а це означало згідно уставу – атеїстами. Отже, участь у релігійних дійствах грозила: комсомольськими дисциплінарними зборами, виговором, а також різними неприємностями, включаючи позбавлення премії та інше. Вертепи бували переважно домашні – для найближчої родини і друзів.

Глибоко віруючі напередодні свят старалися піти до сповіді, в час свят побувати на Службі Божій. Це стосувалося тих, для кого не було різниці до якої церкви йти, і тих, хто мав за щастя потрапити на відправу підпільного греко-католицького священика, часто долаючи багатокіло-

метрові віддалі. Таємно збиралися в хаті довірених осіб, і після Святої Літургії відзначали Свято спільною вечерєю і колядою, прославляючи Новонародженого Христа.

У Львові, при відсутності греко-католицького священика, йшли до латинського костелу. Там ялинка та різдвяні прикраси стояли і на наші свята. Тут можна було вислухати Службу Божу і купити просфору, котрою ділилися на Святвечір і котру пекли та розповсюджували греко-католицькі підпільні монахині. Часто в костелі лунала українська коляда. Греко-католики брали участь у реколекціях, які проводили в костелі.

Незважаючи на заборони, в центрі Львова люди збиралися біля ялинки і колядували, ризикуючи своїми посадами (міліція відловлювала особливо активних). Деколи збиралась велика громада людей і розганяти їх не ризикували навіть міліціоне-

ри. Згодом ялинку забрали з центру і перенесли в Парк Культури ім. Б. Хмельницького. Там збирались не так масово, але теж гуділа коляда.

Також хочу зауважити, що греко-католицькі священики і миряни намагалися святкувати різдвяні свята навіть у таборах. Отець Михайло Кисіль в інтерв'ю для архіву ІЦ розповідає про святкування Різдва на засланні: «*На Святвечір обов'язково кутя була, бо хтось собі дістав кулачок пшениці в посилці, то присилали, днювальний був свій чоловік, дяк бувший з-під Станиславова. Наварив тої куті, більше води, аби стало кожному два-три зерна. Ми стелили чистими простиралами стіл, спільно молилися, я брав кутю і до кожного підходив: «Дай Боже дочекати других свят вдома, з родиною святкувати». Також ми заспівали «Бог Предвічний»...»*

Ірина Коломиєць, Інститут Історії Церкви

Прасвятом християн є не Різдво, а натомість Великдень: щойно Воскресіння Господнє стало починком нового життя і, таким чином, воно стало началом Церкви. Дату народження Ісуса на день 25 грудня встановив уперше Іпполіт Римський в Коментарі до Даніеля, написаному близько 204 року після Христа. Цього дня відзначали свято посвячення храму, яке запровадив Іуда Маковей 164 року до Христа.

Дата народження Ісуса повинна була символізувати водночас, що разом з Ним, який заяснів зимової ночі світлом Бога, сталося справжнє «посвячення храму» – поява Бога на землі. Особлива теплота, що супроводжує це свято, яке настільки нас порушує, що в серці християнина воно неначе перевищує Великдень, стала проявлятися тільки в Середньовіччі. Це святий Франциск через свою глибоку любов до Ісуса як Людини і Емма-

нуїла, це він, «з нами Бог», сприяв виникненню нового різдвяного настрою. Його біограф, Тома з Целяно, пише: «Більше, ніж інші свята, Різдво Христове він празникував з радістю, яку неможливо представити. Казав, що це свято над усіма святами тому, що Бог став малою дитиною і смоктав молоко матері, як кожна інша дитина».

Дитина-Ісус стала настільки близькою, що ми сміливо можемо говорити до неї «ти», підтримуючи з нею прямі, довірливі стосунки. Якщо в нашому житті існує щось, що може перемогти в людині її самозакоханість, її жорстокість та жадність, то тим щось є безневинність Дитини. Бог прийняв її, щоб таким чином здолати нас і привести до самих себе.

Кардинал Йосиф Рацінгер, «Münchener Katholische Kirchenzeitung»

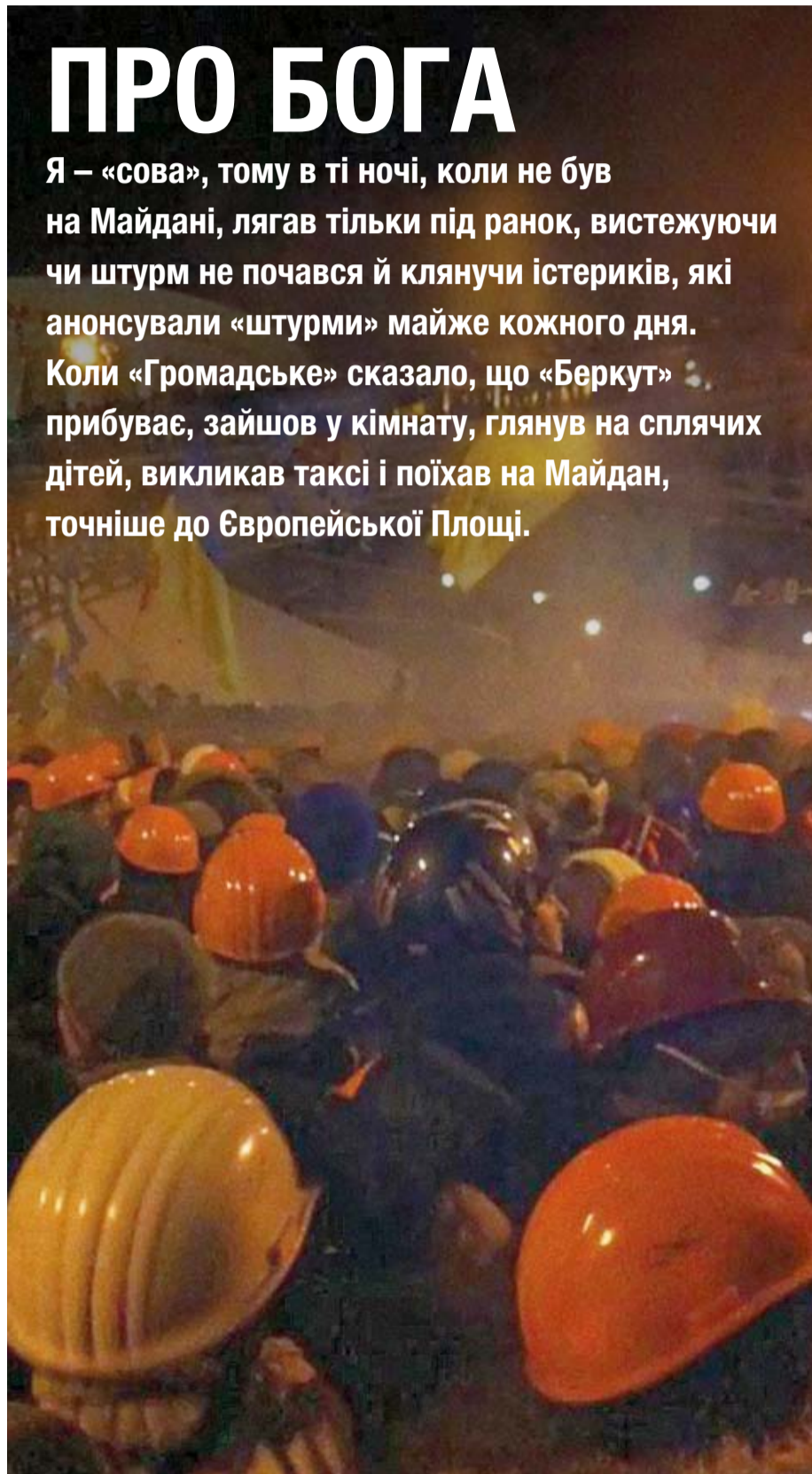
БОЖЕ РІЗДВО

Революція Гідності, вони це зробили

ПРО БОГА

Я – «сова», тому в ті ночі, коли не був на Майдані, лягав тільки під ранок, вистежуючи чи штурм не почався й клянучи істериків, які анонсували «штурми» майже кожного дня. Коли «Громадське» сказало, що «Беркут» прибуває, зайшов у кімнату, глянув на сплячих дітей, викликав таксі і поїхав на Майдан, точніше до Європейської Площі.

Одна з цих помаранчевих голів – моя. Тієї ночі я отримав доказ існування Бога (В. Кіпіані)

Внутрішні війська вже виставили кілька лав, перегородивши весь Хрещатик. Пройти не можна було. Носився уздовж цієї лінії, благав і кричав разом з кількома людьми на офіцерів – вони відвертались. Зі знайомих був лише музикант з групи «Немо» Анатолій Іванюк. Привітався, бачив його востаннє якраз на Майдані, але в 2004-му.

Ще кільканадцять людей, які теж приїхали, стояли мовчки. Один чоловік кидався на ментів і кричав, що у нього на Майдані дружина і «будьте людьми, пустіть туди!». Марно. Так пройшло десь півгодини. Тоді я побачив як хтось проходить через кілька рядів військових. Кинувся туди, махав посвідченням журналіста. Тим «хтось» виявився Олег Царьов («регіонал» – Ред.) з двома амбалами. Його провів за спину підлеглий генерал-майор міліції у смушковій папасі. Я почав волати: пане генерале, не порушуйте законів, пропустіть пресу. Той відвів кудись у бік Майдану Царьова і... повернувся. Пожурич чого я не вдома, «бо тут небезпечно», але його задовбали крики про порушення прав журналістів і він розпорядився пропустити всіх, у кого були посвідчення. Таких було з уже доволі великого натовпу троє.

Між кордоном військових і кутом будинку профспілок орудували «комунальники» в помаранчевих жилетах. У руках – ножі, якими вони зрізали намети. Стояв «КАМАЗ», куди вони скидали речі. Було дуже «жутко». На цьому відтинку були ці чуваки з ножами і я один. Пирнути було ділом техніки і бажання. На питання вони не відповідали. Думаю, що це були переодягнені менти, а не справді комунальники. Проблема була в тому, що від рогу будинку профспілок і до сцени Майдану є 50 метрів і там уже стояли чергові «лінії» військових і «Беркуту». На Майдан не пускали. Побігав так хвилин десять. І тут мені допоміг ангел в особі відомого фотожурналіста Єфрема Лукатського. Я його запитав, як він сюди потрапив, бо прохід до протестувальників був неможливий. Він тихо кивнув головою вбік і сказав – «намет «Батьківщини»». Спершу не зрозумів... Виявилось, що можна було акуратно пройти через ще не знятий намет і вийти за спину ментам. До своїх! Я так і зробив і вже за хвилину був на Майдані.

Хтось сказав, що під мостом роздають каски. Пішов туди. Взяв той символічний захист, бо він ледве тримався на голові. Пам'ятаю, бачив Олександра Положинського, Володимира В'ятровича, Андрія Ілленка з розбитою головою, отця Андрія Дудченка, Таміла Ташева. Далі весь час до ранку був під мостом на Інститутській. Коли міліціонери почали розбирати барикаду і тиснути – всі взялись попід руки і ста-

ли однією стіною. Те, що було далі – загальновідомо.

А ТЕПЕР ПРО БОГА

Кілька разів здавалося, що менти нас «продавили» і от-от захоплять всю Інститутську. Вони були у 50 метрах за нашими спинами, відрізаючи оборонців мосту від будівлі «Укоопспілки» і прямо перед нами. Іноді їхні «передові» опинялись буквально в кількох метрах збоку. Але люди, мобілізуючись, знову відтискали їх за межі барикади. Кілька разів виводили побитих чи потруєних газом. Ми стояли так щільно, що не було можливості побачити, хто за спиною. Мене ззаду страхував якийсь сильний, мовчазний чоловік. Він не матерівся, не вигукував команди, він просто страхував мене. Час від часу, коли менти тиснули (а ззаду тиснули наші) – я навіть боявся, що зомлію і у цьому натовпі розчавлять.

І тут в якусь коротку мить перепочинку у нього задзвонив телефон. Нас було так багато, що я не міг навіть поворохнутись. А він швидко дістав телефон і абсолютно спокійним голосом сказав комусь у слухавку – «ні, все добре, можу». І почав читати молитву. У телефон. Але фактично мені на вухо. Бо він був просто за спиною. Це не був «Отче наш» чи якась інша відома мені молитва. Я не можу повторити жодного рядка. Але це було настільки сильно і вчасно, що я повторював сказане ним про себе. Він говорив десь пару хвилин. Потім замовк. Потім почався черговий наступ ментів. Ми його відбили. І як тільки стало можливо розвернутись – швидко розвернувся, щоб побачити цього чоловіка. А за спиною нікого не було...

Продовження на 4 стор. ►

КОРОТКО

ПАПІ ФРАНЦИСКУ – 78

Одним з найяскравіших моментів святкування 78-річчя Папи Римського Франциска стало масове виконання аргентинського танго. На площі Святого Петра у Римі у танці кружляло близько тисячі пар. Франциск народився у Буенос-Айресі 17 грудня 1936 року. Ще до обрання папою він говорив, що дуже любить національний аргентинський танець. Ідея привітати Папу в оригінальний спосіб спала на думку вчителю танців, який зібрав однодумців через соціальні мережі. (Бі-Бі-Сі)

ЄПИСКОПША

Англійська Церква здійснила першу в своїй історії ординацію жінки на єпископа. Ліббі Лейн, дотепершня вікареса, стала «єпископшею» Стокпорта, північна Англія. Жінкам в Англійській Церкві дозволено ординацію ще з 1992 року, хоча перші призначення відбулися тільки двома роками пізніше. Нині жінки становлять третину англійського кліру. Англійська Церква налічує 80 млн. членів у світі. (CREDO)

США ВІДНОВЛЮЮТЬ ДИПЛОМАТИЧНІ ВІДНОСИНИ З КУБОЮ

Після 53 років Америка та Куба вирішили відновити дипломатичні взаємини. Ця вістка мусила бути шокуючою передусім для офіційної Москви, яка 1.5 роки тому «простила» Кубі 32 мільярди доларів боргу. Якраз увесь названий період США та Куба за сприяння Ватикану вели переговори про нормалізацію взаємин. Деякі оглядачі вважають, що за таємною домовленістю Гавани та Москви, частина «списаного» боргу лягла в приватні кишені російських олігархів, можливо і В. Путіна. Російські чиновники досі розглядали Кубу як традиційно дружню державу. (Андрій Фецин)

ЗАГАЛЬНО ПРО СИТУАЦІЮ

На нинішньому етапі Україна змогла змусити Росію грати за правилами Києва. Відмова платити терористам (соціальні та інші виплати на окупованих територіях – Ред.) вперше слугувала карти Кремлю. Цього не очікували. І Київ перехопив ініціативу. Вплинуло багато факторів. Зрозуміло, без санкцій ЄС і впливу Вашингтона по лінії Ер-Ріада це було б неможливо (ціни на нафту). Гроші втікають із Росії. Настільки стрімко, що важко повірити (санкції). Але саме українці зробили головне: вистояли під натиском варварів-ідіотів. Скажу непопулярну річ: політика Банкової (президента – Ред.) себе виправдала. У нас на очах руйнується економіка Росії. Агресор слабшає і здає позиції. Температура в палаці Кремля зростає. І буде все більше охочих одягти на придурка гамівну сорочку. Наше завдання зберігати дух демократії. Єдність. Але якби ми діяли тільки силою – ми б стали однаковими з тупим минулим. Ми б увійшли в протистояння, яке могли б не витримати. А тепер нам варто лише сидіти біля води і допомагати армії тримати кордон. Труп минулого скоро попливе вниз за течією. Коли це трапиться – ми повернемо все, що втратили. (Петро Шуклінов з Фейсбуку)

БЛАГОДІЙНИЙ КОНЦЕРТ У МЮНХЕНІ

Благодійний виступ провів хор «Покров» Української Греко-Католицької Церкви у Мюнхені. Зібрані на концерті кошти підуть на лікування поранених українських вояків. (VIDIA)

▼ ПРО БОГА

▼ Продовження.
Початок на 3 стор.

Я кілька разів розповідав цю історію знайомим і казав, що мені тоді здалося, що судячи з інто-

нації, з якою цей Чоловік читав молитву, він міг би бути протестантським священником. Не знаю, чому мені так спершу здалося. Але тепер, коли прокручую в голові

події тієї ночі, яка пролетіла як одна мить, впевнений, що це був не священник, це був Він.

Я був виснажений цими бійками і штовханиною і десь у районі сьомої ранку вирішив піти на метро.

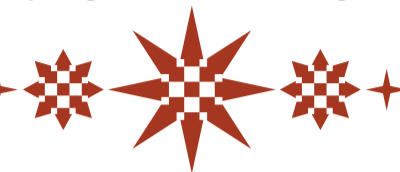
«Майдан Незалежності» і «Хрещатик» не працювали. Тож, пішов на «Театральну». Площа перед КМДА була покрита льодовою коркою. Коли порівнявся з ЦУМом, то з-за рогу посунуло дуже багато спокійних, зосереджених чоловіків, які при-

їхали на метро і спішили на Майдан. Нерви не витримали цього видовища, сльози покотились по обличчю, але якось у мить стало спокійно, була абсолютна впевненість, що Києва ми «ім» не здамо.

Вахтанг Кіпіані (з Фейсбуку)

С-на: «Подільський клуб»

ЗРОСТАЄМО У СВОБОДІ

...Коли Мирославу Мариновичу виповнилося 27, він став членом-засновником Української Гельсінської Групи. А вже наступного року, Маринович зі своїм другом Матусевичем, на вечорі пам'яті Т. Шевченка у київській філармонії, несподівано вийшли на сцену і закликали проспівати «Заповіт». У залі вимкнули світло. Однак замість приголомшити – присутніх це надихнуло. У темряві не видно облич, і «Заповіт» підхопили чи не усі глядачі. Далі – дві статті кримінального кодексу, які передбачали 7 років таборів суворого режиму та 5 років заслання. Правозахисна діяльність у неволі, 20-денне голодування і 150 днів у штрафному ізоляторі. Для нього успіх не вимірюється сходишками кар'єрної драбини. Важливіше – працювати відповідно до свого покликання.

матеріальна убогість, як духовна убогість. У основі усіх наших бід на політичному й економічному рівнях є проблеми нашого духу. Аби вилікувати ці хвороби, аби йти на глибину цих проблем, треба йти через дух. Це для релігійної людини аксіома, бо й Господь ішов не в царські палати, а до простих людей. Так міняв їхній дух. Так сьогодні можна все суспільство змінити – знизу, а не згори.

Після тієї першої зустрічі ми, ті, кого запросили українські Церкви, заявили, що приймаємо їхню позицію за основу нашої діяльності. Потім уже шукали форми роботи з суспільством. На сьогодні найбільшим нашим здобутком є «Хартія Вільної Людини». Особисто для мене найважливіше у ній – постійне наголошення на особистій відповідальності людини за своє майбутнє. Провидіння діє виключно тоді, коли людина усвідомлює і несе відповідальність за власні вчинки. Вона мусить активно хотіти виконати якісь позитивні креслення своєї долі, тільки тоді зміни можливі.

Знаєте що помітив? Учасники дисидентського руху, ініціативна група «Першого Грудня», Євромайдан, Революція Гідності – усюди ми говорили і говоримо про одні й ті самі цінності! Напевно, саме тому мені так легко і розкішно. Бо бачу, як грає те, у що я завжди вірив.

► Чого, на вашу думку, не вистачає українцям?

М. Маринович: О-о-о-о! Боюся, цей перелік може бути невичерпним. По-перше, нам не вистачає солідарності у праці. Не солідарності бунту, а саме солідарності у щоденній праці. От зараз ми маємо цікавий момент, коли діє інерція Майдану, енергія якого була дуже ви-

сокою. І волонтерство, і та трагедія, що перед очима стоїть сьогодні, – вони не дають нам «здутися», віддати все знову, як після Помаранчевої Революції. А водночас за багатьма ознаками я бачу і знаю, що суспільство у стані спокою не має механізмів солідарності. Ми погано вміємо у мирний час об'єднуватися для того, щоб втілювати в життя добрі справи. Бачу, що вертається недовіра один до одного. Вертається переконаність: «Мене ніхто не підтримає. Чого я буду висуватися?» Це типова позиція радянської людини, «homo sovieticus»: «Не висовуйся, бо стешуть!».

Наша біда в тому, що ми знаємо лише дві реакції на будь-яку проблему. Перша – я бачу все, що робиться, але просто «мотаю собі на вус» і мовчу. Друга – коли уже настільки допекло, що я бунтую. А де оця середина? Чи вміємо ми працювати, досягати висот без бунту, але з твердим переконанням, що громадянська позиція має вилитись в протистояння? Чи впевнені ми, що люди поруч зі мною так само запро-тестують? Це теж протест. Але це не остаточний, а здоровий бунт. Як в американців. Якісь проблеми, наприклад, у черзі на контролі перед літаком? Американець починає домагатися дотримання своїх прав, усі американці, які поруч, – приходять, і дружно починають відстоювати своє право. Там нема революції, але є дуже чітка громадянська позиція. Наші реакції – інші. Власне, у тих інших реакціях і міститься наша хвороба.

Водночас я не хочу перетворюватися на традиційного критикана. Бо насправді ми міняємося просто на очах. За 20 років нація виросла. Після кожного Майдану ми

стаємо на голову вищими. Зараз, приміром, уже нема тої наївності, нема тої «злюбленості» в одного лідера, яка була у 2004 році. Сьогодні є те, чого ще не було тоді, – зростання у свободі. Я страшенно люблю це визначення Блаженнішого Любомира Гузара: «зростання у свободі». Воно означає, що не зможе людина, яка виростала рабом, за один момент стати вільною. Це – поступове зростання. Це навчання на ілюзіях, на помилках, на утопіях. Але людина мусить цього вчитися і щоразу рости. Цей ріст не має стелі.

► Одна порада для наших читачів.

М. Маринович: Великого бажайте! Ця фраза Йосифа Сліпого є тепер для нас стандартом. Але я не просто повторюю її. Я знаю, про що говорю. Бажати великого – це досвід мого життя. Щиро кажучи, не пам'ятаю конкретних своїх мрій, але точно знаю, що вони були утопічними, часом навіть божевільними! Вони були великими і я не боявся їх. Певна річ, вони не здійснювались. Але потім, коли мені траплялися чудеса, я розумів, що це наслідок великого мріяння. Чиста арифметика. Людина ніколи не зробить всього, що задумала, і не зреалізує усіх своїх мрій. Однак якщо людина буде мало мріяти, то здійснить ще менше. А якщо мріятиме більше, то збуде багато!

А ще раджу пам'ятати, що мати великі очікування і великого бажати – це різні речі. Очікування – це розчарування з того, що хтось не дав нам щасливого життя. Це пережитки радянщини. Бажати – це брати відповідальність на себе!

Підготував Володимир Бєглов, «The Ukrainians»

► Ви одного разу сказали, що роки, проведені у таборах, були чи не найщасливішим періодом у вашому житті...

М. Маринович: Це справді був дуже світлий час мого життя. Від того навіть не серджусь на кагебістів за те, що мене посадили... Не ідеалізую, звісно, не творю з них якихось овечок. Але водночас усвідомлюю, що це робили не вони, це їхніми руками користувалося зло.

► Яке благо вам зробили ці люди?

М. Маринович: А вони зробили мене людиною з хребтом. Пригадую себе 28-річним хлопцем, який уже, у принципі, мав би мати хребет. А не мав його. Моє життя у таборі було надзвичайно інтенсивне у духовному плані. За всіх гарних, сприятливих умов, які маю сьогодні тут, порівнювати ці два етапи все одно не можна. І оця інтенсивність духовного життя, це, знаєте, такі спалахи людської природи, коли людина розкривається часом в несамоовито гарний спосіб, або в несамоовито поганий спосіб. Оця амплітуда духовних злетів або падінь, які довелось спостерігати у таборі... Ну, це було надзвичайно.

► В одній з приватних розмов ви сказали, що своєю місією збагнули десь у 40 років. Яка вона?

М. Маринович: Приблизно в той час я саме вийшов з табору. Переді мною постало питання, що робити далі. Іде «перебудова». Багато політ'язнів кинулися в політичну діяльність. Натомість у мене було два сумніви. По-

перше, не був певен, що добре знаю народ, до якого повернувся після 10 років. Навіть зараз, якщо тиждень не побуду в Україні, то вертаюся з таким відчуттям, що мушу посидіти в інтернеті, послухати людей, щоб знову почати відчувати свій народ. А тут 10 років мене не було! Тому вважав, що мушу спершу прислухатись до того, чого люди хочуть, а тоді вже можна спрямовувати на щось свої сили. І другий сумнів. У мене було дуже чітке відчуття, що народ ще поки неспроможний побудувати ту державу, якої хоче. Бо ж одна справа – хотіти, а інша – бути спроможним. Складалось таке враження, що ми маємо старі креслення в голові. Хочемо нового, а те, що вибудовуємо, – старе або вибудоване за старими методами. Щойно тепер бачу прообраз нової України, тієї, якої хочу. Тоді не бачив. Веду до того, що оці дві перестороги і привели мене до усвідомлення власної місії. Зрозумів, що мушу бути причетним до зміни ментальності людей.

► Ви належите до ініціативної групи «Першого Грудня». У чому ви особисто бачите її функцію?

М. Маринович: Чотири роки тому три найбільші українські Церкви запросили нас на зустріч, під час якої читали своє звернення до громадськості. Ми сказали: «Так, це правильна життєва позиція, ми хочемо її підтримувати». А життєва позиція проста: причиною матеріальної убогості є убогість духовна. Або, інакше: не так важлива

ЗА РІК В УКРАЇНІ ЗНЕСЛИ ПІВТИСЯЧІ ПАМ'ЯТНИКІВ ЛЕНІНУ

За рік в Україні демонтували 504 пам'ятники творцю тоталітарної системи СРСР. За підрахунками Українського Інституту Національної Пам'яті (УІНП), на сьогодні в Україні залишається ще понад 1700 пам'ятників Леніну.

8 грудня минув рік після падіння пам'ятника Леніну в центрі Києва. Після цього масовий «ленінопад» розпочався по всій країні. Були знесені пам'ятники катові в усіх обласних центрах, окрім Запоріжжя, Донецька, Луганська і Сімферополя. Серед лідерів «ленінопаду»: Хмельницька та Вінницька області.

«На момент розпаду Советського Союзу в Україні було понад 5 500 пам'ятників Леніну, а на зараз залишилося понад 1700, – розповідає співробітник УІНП Павло Подобед. – «Ленінопад» почав суттєво уповільнюватись цієї

осені. Так, у жовтні демонтували лише 33, а в листопаді 35 пам'ятників Леніну».

За словами Голови Інституту Володимира В'ятровича, пам'ятники епохи тоталітаризму рідко коли ліквідують законним шляхом. «Здебільшого це стається стихійно, в революційний час. Так було у 1989–1990-ті у Східній Європі та в Західній Україні. Але тепер, гадаю, що «революційну ініціативу» має перехопити держава і довести справу позбавлення України решти тоталітарних пам'яток до завершення».

Український Інститут Національної Пам'яті

Шевченко і Ленін, Павлоград, літо 2014 року

КУЛЬТУРНИЙ АМБАСАДОР УКРАЇНИ

Український письменник Андрій Курков більше півроку провів у різних країнах з презентаціями своїх книг, розповідаючи про Україну. Письменник стверджує, що ставлення європейців до України стрімко змінюється.

Нинішня ситуація вже відсунула кліше про Чорнобиль та інші, подібні йому, і на передній план вийшла війна. Однак Курков попереджає, що вона може стати новим кліше, яке в наступні роки буде асоціюватися з країною. За його словами, в Австрії Україною цікавляться і розуміють більше. У Франції домінують більш тісні історичні зв'язки з Росією. У той же час, письменник підкреслює, в кожній країні видно, «скільки грошей кинув Путін на роботу своїх центрів і кого він підгодовує».

Проте думка пересічних жителів ЄС постійно змінюється, їх стали більше цікавити геополітичні питання, ніж корупція та інші проблеми України, каже письменник. І якщо навесні 25% європейської аудиторії Куркова вірили, що «владу в Україні захопили фашисти», то зараз такого вже немає.

Видання «Deutsche Welle», якому Андрій Курков дав інтерв'ю, називає його «культурним амбасадором України в країнах ЄС».

«Друг Читача»

КІБОРГ «КОБРА»

Розповідь про воїна Правого Сектора. Наш герой – молодий львів'янин з позивним «Кобра», «кіборг» з донецького летовища, хлопець, який знищив не одну одиницю живої сили противника, і медик, що врятував життя не одному нашому воїну.

РОЗПОВІДАЄ «КОБРА»

Я їхав в аеропорт у виді гранатометчика, а в самому аеропорті був медиком-гранатометчиком. У мене є незакінчена медична освіта. Вчився пару років на заочному в медичному вузі. Але те, що я зараз як медик тут, ці всі знання, які я використовую – усі набув на вишколах і навчаннях.

Раніше я був в організації «Патріот України». На даний момент перебуваю також в ГрінЛайт Ультрас – ультраси «Карпат» (вболівальники футбольної команди «Карпати-Львів» – О.Б.).

ЧИСТИЙ ФАРТ

В аеропорті був близько місяця. Поранений був у ліву руку, але осколок побачив після того, як приїхав вже на базу. Невеличкий був осколок. Чотири рази ледь сам «двохсотим» не став в аеропорті. Коли граната взірвалася, коли стіна впала на мене... Граната півтора метри від мене взірвалася. Як врятувався? Чистий фарт.

З АВТОМАТА Я ЙОГО ВБИВ

Було таке, що двох сепаратистів підійшли до нашого підбитого танку. І сталося так, що там неподалік, ближче до нового терміналу, стояв наш танк підбитий. І двох сепаратистів: один заліз під танк з ПКМом і з РПП, другий пішов з правого боку. Ми з другом «Сливою» побачили їх, кинули декілька гранат. Той, що був з правого боку від танку – його осколками посікло, він там і впав. А той, що був під танком, далі стріляв. Я обійшов його трохи, з автомата убив. Поліз вже я туди,

під той танк. Хотів я його відтягнути, але бачу – в руці у нього зажата РГД-5. І тут в той момент виїзжає позаду мене наш танк. Раз вистрілив близько... Я думаю: «Що за приколи такі?». Другий раз ще ближче вистрілив. Я вже почав кричати. А в мене, коли на мене стіна впала, рація відірвалася з бронезилета і десь під цеглою лишилася. І я починаю кричати: «Скажіть танкістам, що я під танком!».

Добре, все, танкісти більше не стріляють. Підїзжають, зачепили той підбитий танк, відтягують – і тут мені той друг «Слива» підбігає і підносить шнурівку, щоб я прив'язав сепаратиста, щоб відтягнули його. Ну, я тільки збираюся прив'язувати: дивлюсь, 300 метрів переді мною ангар стоїть, в якому сепаратисти вже. І бачу – на мене кулеметчик їхній дивиться. Тільки, чесно кажучи, я не зрозумів, чому він не почав стріляти. Якби почав стріляти – то ми би там зі «Сливою» так би й лежали біля того сепаратиста...

Я вважаю, що для того, щоб добре воювати, не обов'язково дуже довго навчатися. Головне – треба мати натхнення до цього. Я скажу: це у нас в крові. Козаки воювали, повстанці воювали...

З близьких у мене є мама і молодший брат. Мама знає, де я, але, чесно кажучи, на той момент вона не знала, що я був в аеропорті. У мене зламався телефон, і хлопці були дали мені якийсь телефон, а номери всі лишилися з карткою на моєму поломаному. І йде такий досить серйозний бій, і тут мені дзвонять. Беру телефон, піднімаю – то мама! І вона всі ті звуки чує! Прийшлося їй зізнатися, що я в аеропорті.

ДРУГ «СКЕЛЬД» ПОМЕР У МЕНЕ НА РУКАХ

В якості медика в мене було вже безліч врятованих поранених: і важких, і легких. 3-го числа в аеропорті, коли загинули друзі «Скельд» і «Кас-

Світлина Олени Білозерської

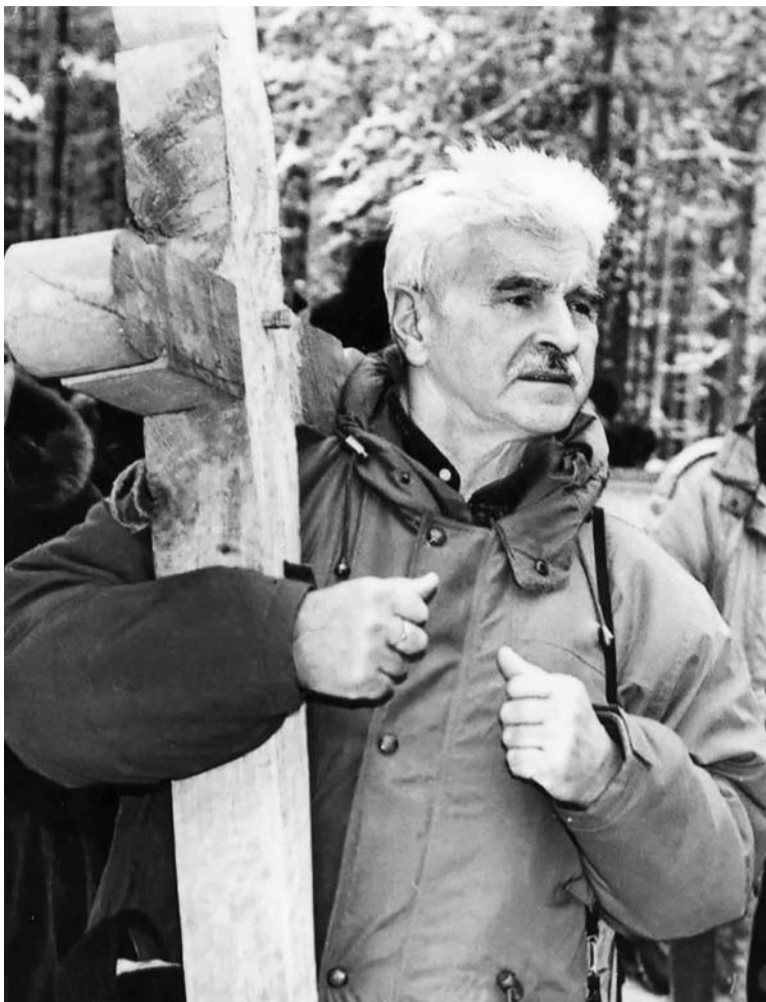
пер», у нас було близько 20 поранених з Правого Сектора. «Скельд» у мене помер на руках. Я підбіг запізно, мене покликали запізно. У нього було поранення правої ноги і лівої руки, окрім того, що шия була пробита. Вони несли «трьохсотого» «Денді» і не дійшли за стіну, до кута не дійшли два метри – танк вдарив осколками... Він багато крові втратив, поки його відтягнули за ту стіну. Я підбігаю, бачу – хлопці накладають джгут на ногу і на руку. А в нього кров з рота йшла. Я розгорнув у нього арафатку і побачив – шия пробита. Я йому закрав рану, все – але вже пройшло забагато часу, забагато крові він втратив...

А «Каспера» було теж поранено осколками від пострілу танка. Він був якраз в середині старого терміналу, а я був в кінці терміналу. І сталося так: я обробляв військового пораненого, і тут мені кажуть, що «Каспер» ранений. Я підходжу, а він вже задихнувся був на той момент. Йому пробило легеню, у нього був пневмоторакс. Йому не надали правильно допомогу, а просто перемотали ІППШкою... І від того він задихнувся. А треба було використати спеціальну наклейку для пневмотораксу й голку.

Легшим пораненим теж надавав допомогу: перев'язати, вколоти знеболівальне, крапельницю з кровозамінником поставити. Усіх вантажив на бронетехніку в аеропорті, а вже на Пісках їх приймала і вивозила команда «Яни».

Чого боюся? Не хотілося б у полон потрапити. Бо ношу чуб, і в мене тризуб на червоно-чорному фоні на серці набитий.

Підготувала Олена Білозерська

НЕПРИДАТНИЙ ЗЛУ

Пан Євген був з того покоління інтелектуалів, які працювали відразу в кількох напрямках: Сверстюк був поетом, філософом, публіцистом, перекладачем, критиком, громадським діячем. Був автором одних із найважливіших самвидавних українських текстів: «Собору у риштованні» і «З приводу процесу над Погружальським».

віть і в останні десятиліття, коли він вернувся з заслання отим казковим, внутрішньо величним і просвітленим сивим мудрецем, яким і запам'ятовується сучасникам, – від мого улюбленого «Вінні-Пуха»: гумор, рівновага і – найголовніше і найрідкісніше – абсолютна невразливість до зла. Так, ніби те зло – яке весь вік, всією своєю надпотужною державною машиною намагалась його знищити, – було з іншої планети. Ні, навіть не так: ніби того зла НЕ БУЛО. От, просто – не було. Не вписано в Книгу Життя. Не наділене повноважністю існування. А це вже не «Вінні-Пух», це – його, «дяді Жені», улюблений блаженний Августин. Від дитячої психології до християнської моральної філософії шлях насправді не такий уже й далекий. І це й є – шлях Мудреця. Шлях Воїна. Шлях Героя. Спасибі Вам, Євгене Олександровичу.

ЄВГЕН ЗАХАРОВ, директор Харківської Правозахисної Групи

У нас дуже мало людей, яких можна вважати інтелектуальними авторитетами нації. Сверстюк, безперечно, ним був. Мене завжди підтримувало відчуття, що він є поруч, що з ним можна поговорити, дізнатися його думку – і він безвідмовно відповідав і допомагав. Незважаючи на свій вік, дуже гостро відчував актуальні події. Тому він ніколи не був старим, людиною, яка не може сприймати сучасний потік інформації та ідей.

Сверстюк був глибоко віруючою людиною, я би навіть сказав, що він був богословом, християнським філософом, бо саме крізь призму віри він дивився на всі навколишні проблеми. Як сказав наш спільний зі Сверстюком друг, колишній дисидент Василь Овсієнко, з його смертю ми всі осиротіли...

МИРОСЛАВА БАРЧУК, журналістка, телеведуча каналу ТВі

Я познайомилася з ним 25 років тому – відразу після його повернення із заслання. Він був надзвичайно скромним і не любив пафосу. Є ця відома фотографія з хрестом, який він установив у Сандормоху на місці розстріляних українських митців. Але Єв-

ген Олександрович цю світлинку не любив, вважав її надто пафосною – така роль йому була чужою.

Як і всі великі люди, він був надзвичайно люблячим, особливо до молодих людей. Він мав такий особливий погляд: коли Євген Олександрович з вами говорив або уважно слухав, він ніби сявав. Поруч із ним хотілося неспинно говорити, бо не було страху перед його величчю.

МАРІЯ БУРМАКА, співачка, телеведуча

Ось ми часто кажемо, що треба йти на компроміс, але шлях Євгена Сверстюка показує, що можна прожити достойне життя і не поступитися своїми принципами.

ІГОР КАЛИНЕЦЬ, поет, автор книжок для дітей, політ'язень

У 1960-х наше політичне протистояння фактично стояло на чотирьох стовпах. Це трьох видатних критиків: Дзюба, Світличний, Сверстюк і поет Василь Стус. На жаль, прапор в руках Івана Дзюби трохи схитнувся. Героїчно пройшов шлях боротьби Іван Світличний. Але після його смерті на тому високому посту залишився тільки Євген Сверстюк.

Згадайте той знаменитий текст про спалення бібліотеки «З приводу процесу над Погружальським», ті статті, які ходили по руках (скажімо, «Іван Котляревський сміється») чи «Собор у риштованні»). Це були речі, які потрапляли за кордон і сповіщали, що Україна не спить і продовжує боротися.

Євген Сверстюк дуже порядно витримав роки ув'язнення. Він перебував у сусідньому таборі на Уралі і добра слава про нього доходила до нас. Ми знали про його працю – не про ту каторжну роботу, яку ми всі мали виконувати, а про всі його зусилля в боротьбі за права політ'язнів у таборі. Він був зразком послідовної боротьби за нашу державу і її мораль.

Євген виступав за примирення православних Церков і був дуже близьким другом Греко-Католицької Церкви. Ми з ним познайомилися вже наприкінці 1980-х, коли видавали альманах «Євшан-зілля». Він тоді ініціював створення Української

Асоціації Незалежної Творчої Інтелігенції, а згодом заснував премію ім. Василя Стуса. Першими лауреатами стали Іван Світличний і молодіжний театр ім. Леся Курбаса у Львові, а це ж іще була радянська Україна! Згодом він присудив цю премію і мені, за що я дуже йому вдячний. Жаль, що всі наші наступні зустрічі були короткочасні і похапцем, але я постійно слідкував за його дослідженнями і виступами. Він гуртував шістдесятників, але разом із тим був символом сучасної України. Слава йому і добра пам'ять!

ВЛАДИКА БОРИС ГУДЗЯК (з Фейсбуку)

З глибини душі дякую Богу за Євгена Сверстюка. За чверть століття знайомства, безпосередності в стосунках, теплу усмішку. Зокрема за життєве свідчення і слово. Подумайте: чого би в нас не було, якби не було Сверстюка?

Сверстюк завдавав стиль. Планка шляхетности, глибини та тонкості, яку він (по)ставив, була і лишатиметься еталоном. Більше ніж півстоліття він був моральним камертоном нашого народу. Для мене, він – життєвий авторитет, хотів на нього рівнятися.

Пан Євген не замінимий. Властиво, навіть не думається, що може бути тьось такий. Не треба шукати другого Сверстюка. Тим, хто хотів бачити, слухати і чути, життя не вистачить, щоб засвоїти те, що від нього променювало.

Я його щиро любив і щасливий, що чув його прихильність і любов, хоча якось ніяково мені було від того. У нього був інший рівень свободи та автентики. Особливо вдячний Пану Євгену за скромність, розуміння, за переможний, безпретензійний позитив. Маючи його в моєму житті, чувся обдарованим, багатим. Від кожної зустрічі з ним відходив кращим, трохи рідше.

Євген Сверстюк був для мене Богоносцем, перейнятий Святим Духом. Тому і з його переставленням легко на душі. Легко, таїнственно-радісно... Спасибі. Спочивайте. Со святими упокой. Вічна пам'ять!

† Борис

PS. Хочу там, де Ви...

Підготувала Тетяна Терен,
зредувала Роман Крик

Був людиною, яка після семи років таборів і п'яти років заслання не зламалася і не зневірилася. Коли Євген Сверстюк повернувся до Києва у 1983-му, за ним продовжували стежити, родину переслідували, його самого вигнали з роботи, але він продовжував писати, організовувати культурні заходи, заснував Український Культурологічний Клуб, а згодом Українську Асоціацію Незалежної Творчої Інтелігенції, побував за кордоном, де потрапив на аудієнцію з папою Іваном Павлом II, долучився до Руху...

Не визнавав компромісів, і заради правди був готовий рухатися проти течії, попри моральний і фізичний тиск. «...Життя визначається питаннями, які ти поставив там, де звично було мовчати. Кроками, які ти робив проти течії. Світлом, яке ти засвітив серед темряви і посеред нарікань на темряву», – зазначив Сверстюк в автобіографічному інтерв'ю Василю Овсієнку. Іздив Україною, продовжував писати і видавати книжки – найзнаковіші для нього «Шевченко понад часом» і «Гоголь та українська ніч». Був на Майдані, який сприймав як випробування, як іспит на самоствердження нації.

На прохання «Української Правди» інтелектуали згадують, ким для них був Євген Сверстюк і ким він лишиється в історії України.

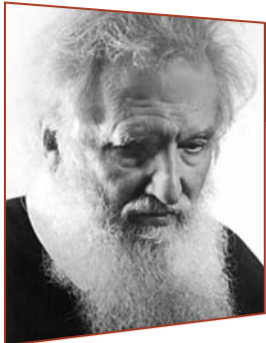
ОКСАНА ЗАБУЖКО, письменниця

Дядя Женя... Таким я його запам'ятала з раннього дитинства, коли він приїздив

у гості до моїх батьків і ночував на кухні на розкладачці: ранок, відчуття радісного збудження (в домі гості!), завалений новими книжками великий стіл у вітальні, чапчуп на кухні, звідки долиняють жваві голоси дорослих, раз у раз перебивані сміхом, і погідно дзюркотить м'який, завжди немов трошки іронічний тенорок, випереджаючи таку саму примружену усмішку мені назустріч: ура, дядя Женя приїхав!

В один із таких візитів він привіз мені в подарунок книжку, яка стала для чотирьох років однією із «книжок на все життя» і за яку я йому довіку буду вдячна, – «Вінні-Пуха» в перекладі Леоніда Солонька. Щойно по багатьох роках, коли вийшли друком його таборів листи, я виявила, що того «Вінні-Пуха» він роздаровував тоді в усідоми, де була малеча: як професійний психолог, він мусив з місця оцінити цілющу дію цього персонажа, вперше пересаженного до нас із британського ґрунту і ще не «советизованого» офіційною культурою (така «советизація» відбулася пізніше, вже у 1970-ті), на дитячу душу, ще не піддану механізмам масової психологічної обробки. «Вінні-Пух» розвозився ним дітям за тою ж логікою, що дорослим «Розстріляне Відродження» Ю. Лавріненка та «Сучасна література в УРСР» І. Кошелівця. З тою різницею, що за «нерадянську» лектуру для дорослих – саджали.

Можливо, це аберация дитячої пам'яті, несвідома «склейка», але щось мені завжди бачилося в ньому, на-

Рік Митрополита Андрія Шептицького

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ В МЕМУАРАХ КОРОЛЕВСЬКОГО¹ (частина 1)

Попри те, що Кирило Королевський опублікував біографію Митрополита Львівського Андрія Шептицького, все ж цікаво пошукати в мемуарах автора ті місця, де йдеться про його зв'язки з українським Прелатом, а також про все, що має стосунок до останнього. Саме це ми й намагалися робити в процесі читання, просто йдучи за текстом і не турбуючись про хронологію, а даючи лише деякі необхідні пояснення, щоб упорядкувати події.

У вступі до праці Кирила Королевського, яку уклав, видав й анотував знаний архівіст та історик Мнс. Джузеппе Марія Кроче, останній зразу ж пояснює походження зв'язків, що зав'язалися між Митрополитом і греко-католицькими священиками, місією, яку довірив Королевському «його високошанований меценат»: «служити йому офіційним представником і постачальником історичних документів стосовно Російської Церкви», місією, що розпочалася в 1909 році й тривала роки, й хоч були, звичайно, спади, що тяглися услід за бідами двох світових воєн, проте діалог ніколи не припинявся.

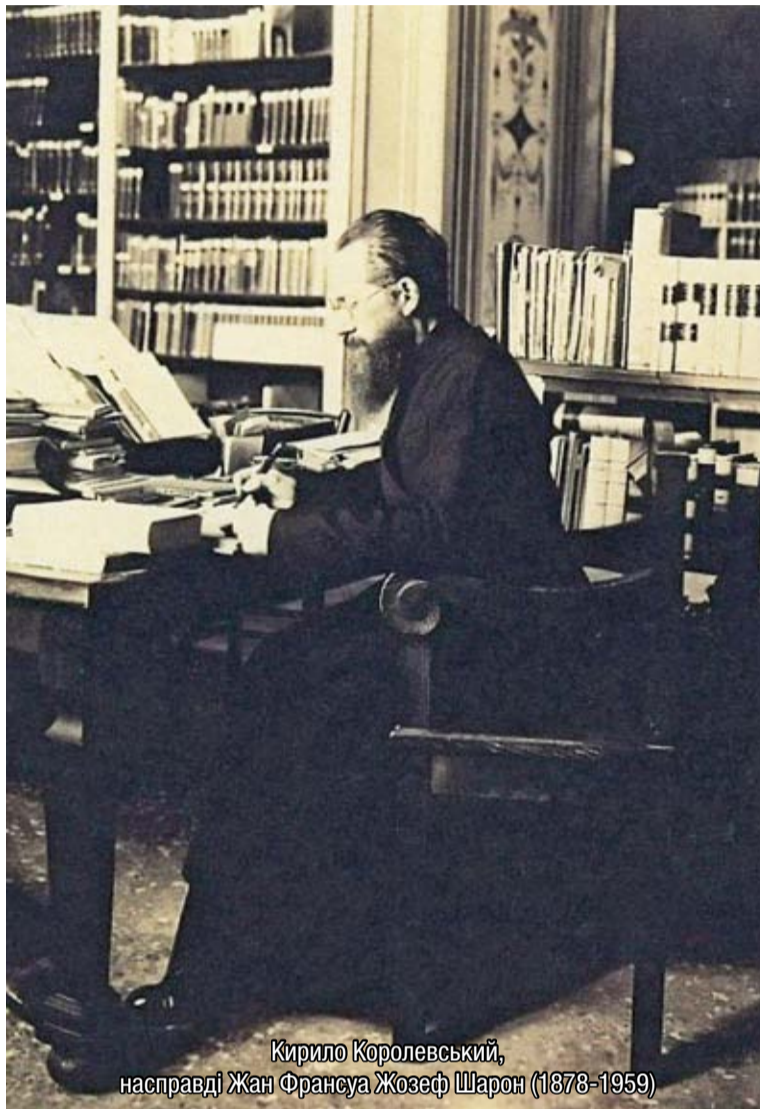
Захоплений ще замолоду Східною Церквою і вступивши в мелхитську, Королевський на початку ХХ століття опиняється в Сирії і саме тоді, 1904 року під час другого паломництва до Єрусалиму, він відкриває для себе східну літургію. Монахи, що співали Акафіст, викликали справ-

жне потрясіння в його душі: «Я стояв, не в змозі зрушити з місця, у прямому сенсі захоплений такою простою мелодією й такими ніжними звуками слов'янської мови, точно так само, як десять років тому в Парижі я був захоплений початком вечірньої в церкві Жюльєн-ле-Повр».

Ця подія для Королевського стала правдивим таємничим покликком, що лунав усе настирливіше: «Чому я приїхав до мелхитів? Звичайно, шукати там призначення [...] мої особисті уподобання були на боці слов'ян [...]. Я мав їти далі й вийти на Кир Андрія Шептицького».

Під приводом подорожі в Константинополь, Королевський прибуває у Львів, де 27 липня 1906 року його приймає Митрополит Андрей. Це початок плідної співпраці, а також непорушної дружби. Він проводить чотири дні у Митрополита, який забезпечує йому «чудове прийняття». Як доказ, Королевський наводить уривок з листа Андрія Шептицького, що був написаний через сорок років після цієї зустрічі, де Митрополит нагадує «не без схвилюваності про щирість їхніх відносин, яка ніколи, навіть на один день, не порушувалася».

Митрополит думав про діяльність в Росії в душі своїх попередників, митрополитів Київських і Галицьких, й указів царя Миколи II про терпимість (1905 р.). З 1903 року в Росії влаштувалося чимало французьких священиків, деяких призначив або таємно інкардинував сам Андрей Шептицький. Він пропонує Королевському проникнути

Кирило Королевський, насправді Жан Франсуа Жозеф Шарон (1878-1959)

в Росію під приводом наукової роботи, одержавши перед тим від патріарха Антіохійського, під юрисдикцією якого він перебував, дозвіл на безтермінове відрядження.

Зі свого боку Митрополит у вересні організував велике руське паломництво до Святої Землі, надіючись з цієї нагоди заволодіти покинутим стародавнім грецьким монастирем, щоби запровадити туди оо. василіян, «які б там згодом працювали біля росій-

ських селян, що у великій кількості прибувають на Святу Землю».

Королевський писав, що Андрей Шептицький будував собі ілюзії щодо василіян, «у яких з чернецтва залишилося хіба що ім'я, а в решті вони були радше чорним духовенством, аніж ченцями». Він критикує «їхній діалект, їхній український сепаратизм, їхній спотворений обряд», а щодо самого Митрополита, то він вважає, що «й сам Кир

Андрей завше був великим генератором ідей, великим ініціатором, та інколи будував собі великі ілюзії щодо практичного втілення тих ідей».

Великий ідеаліст, великий генератор ідей, цілковито безкорисливий, зовсім не націоналіст, щедрої душі людина, здатний пожертвувати усім заради справи, він легко вірив у те, що всі такі ж як і він. Більш теоретик, аніж практик, він не розумівся на людях, не раз обманювався, проте ніколи не розчаровувався, й мав потребу в людині, яка мала б на нього досить впливу, аби підправляти його оптимізм. Цю людину він знайшов згодом у своєму братові Казимирові, що став отцем Климентієм, та у ті часи граф Казимир ще не думав подаватися в монахи, він став новиком у венедиктинців Беурона лише в 1911 році, і тільки в 1915 його було рукоположено у священничий сан.

«Через два роки після цієї події [...], я, з допомогою папи Пія XI і Митрополита Кир Андрія, заснував «Студіон».

Для «ХГ» о. др. Августин Баб'як (Італія)

¹ Див. С. Korolevskij, *Книга бытия моего* (Книга моего буття). Автобіографічні мемуари. Том I (1878-1908), сс. LXV-547; том II (1908-1919), сс. IX-772; том III (1900-1926), сс. CXI-1275; том IV (1927-1964), сс. XXVI-2305; том V, бібліографія, сс. XIII-640. Видано й анотовано Джузеппе М. Кроче. Місто Ватикан, Секретні Ватиканські Архіви, 2007. *Collectanea Archivi Vaticani* 45.

ПАМ'ЯТНИК МИТРОПОЛИТОВІ АНДРЕЮ У ЛЬВОВІ

З усіх подій, що відбуватимуться в рамках святкування Року Митрополита Андрія (Шептицького) в УГКЦ, найбільш знаменною стане спорудження пам'ятника. Історія спорудження цього пам'ятника є непростю. Адже

вперше така ідея виникла ще за життя Митрополита в 1930-х роках. Про це розповів патріарх Святослав у відеоблозі для «Живого.ТБ».

За його словами, за життя владики Андрія Львів

перебував під польською владою, яка завадила спорудженню цього монументу. Це сталося попри те, що сама скульптура вже була готова. Скульптором пам'ятника, який тоді встановили в садах Львівської Духовної Семінарії (вул. Коперника) був знаменитий митець Андрій Коверко. З приходом советської влади цей пам'ятник був знищений.

«На останньому Митрополитому Синоді у Львові ми підтримали один із запропонованих проектів. Фігурою пам'ятника стане така скульптура Андрія Коверка. Ця скульптура буде вражати глядача, бо буде виконана

в європейському стилі 1930-х років», – повідомив Глава Церкви.

На скульптурі пам'ятника буде зображений Митрополит в простій монашій рясі, підперезаний шкіряним ременем. В правій руці він триматиме хрест, з глибоко похиленою головою він лівою рукою опиратиметься на стелу. На стелі ж буде виکارбуваний герб роду Шептицьких. «Ми побачимо перед собою Мойсея, який замість жезла, яким він розділив Червоне Море, тримає хрест, який є для нього джерелом мудрості, яку він вкладає у своє серце. Його похилена голова показує нам мудреця – бать-

ка свого народу, який веде його, як новітній Мойсей через бурхливе море історії. Він твердо опирається на скелю, якою є українське коріння роду Шептицьких, який свого часу виховав митрополитів і єпископів, які будували собор Святого Юра», – розповів Святослав.

«Хочу попросити, тих, хто прагне допомогти спорудженню цього пам'ятника долучитися до цього. Бо він стане вінцем різних старань, етапів історичного розвитку, як площі Собору Святого Юра, так і увінчання пам'яті Мойсея українського народу», – зазначив патріарх Святослав.

Департамент Інформації УГКЦ

ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ!

Дорогі Браття і Сестри!

У День Христового Різдва духом скупляймося біля ясел Божої Дитини. З царями-волхвами та з пастирями приносім Предвічному Богови, народженому в людській природі, ті боговгодні дари добрих діл християнського життя, на які наша змога. Приносім Йому передо всім ту чесноту, про яку Він найбільше дбає, чесноту любові ближнього (за Митрополитом Андреем).

Єпископ Петро,
Апостольський Екзарх
Мюнхен, дня 18.12.2014 р.

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ!

Світлина Мар'яни Стеценко

На 77-му році життя у Львові, після тривалої та важкої хвороби, померла Стефанія Шабатура. Господи, молимо тебе, відкрий їй ворота Царства Небесного!

Пані Шабатура була представницею львівської школи художнього текстилю, багаторічним політв'язнем советських часів, активною учасницею руху за легалізацію УГКЦ, була організатором численних акцій за відродження Церкви наприкінці 1980-х.

Вперше КГБ арештував її у 1972 році. Покійна провела вісім років у тюрмах і засланнях за звинуваченням у «антирадянській агітації і пропаганді», в тому числі – 5 років у жіночому концтаборі суворого режиму у Мордовії. Каральні загони знищили 200 рисунків і 70 екслібрисів художниці. У 1979 році Стефанія Шабатура стала членом Української Гельсінської Групи – правозахисної організації, до якої входили найбільш відомі українські дисиденти тих часів, зокрема Левко Лук'яненко, Василь Стус, В'ячеслав Чорновіл, Йосиф Зісельс, Мирослав Маринович та інші. Вкінці 1980-х рр. Шабатура активно включилася в національно-політичне відродження. Саме вона була однією з трьох депутатів львівської міськради, які 3 квітня 1990 року підняли український прапор над львівською ратушею. З 1991 року очолювала Марійське Товариство «Милосердя». (Zaxid.net та вл. ін.)

І ще. До свого 75-ліття Стефанія Шабатура попросила лише Службу Божу

ПАМ'ЯТІ СТЕФАНІ ШАБАТУРИ

за її здоров'я. Ані творчого вечора, ані ювілейних виставок...

Зі спогадів Ст. Шабатури, які 2008 р. записав В. Овсієнко

У кінці 1980-их років демонстрації, мітинги – це ми робили. Тут на Проспекті Свободи було так, що зі псами розганяли, побили хлопців. Така була ситуація, що аж кров пролилася. І тоді ми з Іриною Калинець вирішили – це їй прийшло в голову, – а якщо ми будемо організовувати молитви, молебні? Ірина десь дізналася, що колись в нашій Церкві була така організація, як Марійське Товариство. Ну, а Церкви ще не було, ще вона не вийшла з підпілля. І ми тоді вирішили відродити Марійське Товариство. Перша така акція в нас у грудні 1988 року була. То було після Чорнобиля і після землетрусу у Вірменії. Молебен на Миколая за дітей України і Вірменії. Тоді було десь 150 людей. То був перший наш захід. Ми той молебен відслужили, сказали слово, і сказали, що тепер кожного місяця будемо молитися за наших дітей, за Україну, за те, щоби Бог і Матір Божу з нами були і заступалися за нас.

Наступну неділю не можна, бо там буде то, там буде то... І тоді на 22 січня призначили. А 22 січня знаєте, що то є. Призначили коло собору Святого Юра. То вже 1989 рік. А тут людей уже!.. Там ті всі подвір'я наповнені, напевно, 15–20 тисяч було народу. Ми запросили екуменічний молебен. Ми запросили й російську православну Церкву, яка в цій соборі Юра знаходилася, але вони відмовилися. Коли ми прийшли і почали молебен, то вони включили глушитель, якусь колядку включили на весь голос. Але хлопці десь там полізли, якесь дротики перерізали.

Потім ми організували панахиду за Шевченка на Успенській Площі, на Підвалі під Успенською Церквою.

Теж тих священиків православних запросили, але вони не прийшли. Самі відправили, то там уже були тисячі людей, там уже була вся вулиця, всі вали заповнені людьми.

Потім ми на могилі Володимира Івасюка панахиду робили, на могилі замордованих у 1941 році советами і багато іншого. Це все робило Марійське Товариство – жіноча християнська організація. А потім уже час змінився і все пішло інакше. Тоді вже все було дозволено, все можна було робити.

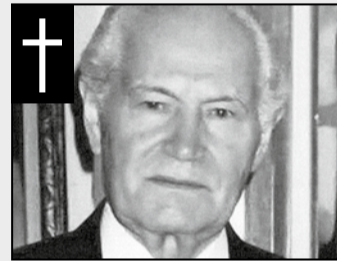
Фрагмент інтерв'ю з Архіву Інституту Історії Церкви з п. Ст. Шабатурою, 1 червня 1998 р.

» Як ви собі пояснюєте, чому так сталося, чому Бог допустив такі випробування на нашу Церкву?

Якщо Бог когось любить, то йому дає страждання, щоб він очистився, щоб він загартувався в своїй вірі. Трудно сказати нам, чи це є кара, чи це є випробування, чи це є, щоб люди себе якось вдосконалили у вірі. То скорше всього думаєш в такому напрямку. І те, що наш народ зазнав таких страждань, можливо, то є дійсно з любові Бога. Можливо Бог собі запланував якесь майбутнє, чого ми не можемо знати. Роль, наприклад, нашого народу в житті людства якусь. Можливо той народ має відіграти якусь роль. Не можемо знати тих планів Господніх, так? Але мені здається, як би там не було, наш народ перейшов через всі ті страждання, ті всі випробування, все-таки достойно... Ми збереглися, ми вийшли з того... Тому що той народ має свої такі глибокі коріння. І той дух, який ми пронесли через ту тяжку для нас історію, через особливо це страшне століття. Особливо для нас воно було дуже жорстоким. Думаю, що все це оживе і відродиться, і воскресне...

Для «ХГ» підготував Андрій Фещин

УПОКІЙСЯ АНАТОЛІЙ КОЛОМИЄЦЬ

Відійшов у вічність наш дорогий Батько Анатолій Коломиєць. Його земний шлях закінчився 9 грудня 2014 року у Чикаго. Просимо Вас у цей важкий і скорботний час для нашої родини помолитися за світлої пам'яті нашого улюбленого Татка. Нехай земля буде йому пухом. Нехай його душа і талант залишаться у чудових картинах, створених ним. Вічна пам'ять!

Марта Коломиєць

СЛОВО ВІД ВЛАДИКИ БОРИСА ГУДЗЯКА. Анатолій Коломиєць для тих, які мали честь його знати, залишиться в пам'яті не лише як цікавий, дуже плідний художник, але як людина, яка пережила Голодомор і сталінізм, II світову і скитальщину. Анатолій Коломиєць став світлим представником великого покоління батьків, які виховали для української глобальної громади заангажованих дітей-нащадків відданих громадській праці і правдивим Божим і загальнолюдським принципам. Дякую Богові за його життя і свідчення. Нехай Господь прийме сл. п. Анатолія в своє Царство і підтримує пані Коломиєць, Марту, Андрія і цілий славний рід Коломиєць.

Вічна пам'ять! В молитовній солідарності, † Борис

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ГОЛОС

CHRISTLICHE STIMME
Ukrainische Kirchenzeitung
Schönbergstrasse 9
D-81679 München

Inhaber, Herausgeber und Verleger: Apostolische Exarchie für katholische Ukrainer in Deutschland und Skandinavien

D-81629 Postfach 86 02 69 Druck: Kolo UA-82100
Drohobytsch Tel. +380 3244 29060

Погляди авторів не завжди відповідають поглядам редакції. Редакція в потребі скорочує і мовно виправляє надіслані статті. Газета виходить двічі на місяць.

Chefredakteur: Roman Kryk
Stellvertretender Redakteur: Bohdan Pidlisetsky
Telefon: +49 (0) 89 997 28 38 11
Telefax: +49 (0) 89 997 28 38 4
christl.stimme@t-online.de;
ukrainische-kirche@t-online.de;
www.ukrainische-kirche.de

Річну передплату (Unkostenbeitrag)
46,- Euro переказати на conto: Apostolische Exarchie
LIGA-Bank München
Konto-Nr.: 40 21 03 257
BLZ 750 903 00
IBAN: DE 64 7509 0300 0402 1032 57
BIC: GENODEF1 M 0 5